

ARTIKUJ DHE STUDIME

<i>Shqipëria e pavarur krijesë e diplomacisë ndërkombëtare!?</i>	89
Ksenofon Krisafi	
Mbrojtja ndërkombëtare e të drejtës për informim.....	105
Irma Baraku	
<i>Ligji për të drejtën e autorit në mjedisin dixhital: Rasti i institucioneve bibliotekare dhe arsimore</i>	119
Erena Haska	
<i>Fitimi i pronësisë në ndërtesat e reja dhe njësitë e veçanta të tyre</i>	138
Vangjel Kosta	
<i>Studimi i problemeve sociale dhe të drejtat e njeriut</i>	144
Fatos Tarifa	
ABSTRACTS	159

DOSSIER: ARTIKUJ

Rëndësia që mbartin vendimet e Kolegjit Penal dhe Civil të Gjykatës së Lartë

Magj. Besnik Maho

Admir Belishta

GJYKATA E RRETHIT GJYQËSOR KORÇË, KRYETAR I GJYKATËS

Abstrakt

Mund të themi sot, pa dyshim se vendimmarrja e kolegjeve civile dhe atyre penale të Gjykatës së Lartë është shumë e rëndësishme për të hipotekuar përfundimisht, të drejtën e fituar nga njëra prej palëve ndërgjyqëse në Gjykatën e Apelit apo Gjykatën e Rrethit Gjyqësor në ato raste kur parashikohet ankim drejtpërdrejtë në Gjykatën e Lartë, duke i shërbyer në këtë mënyrë parimit të sigurisë juridike. Edhe pse në bazë të nenit 451 të K.Pr.Civile vendimi i Gjykatës të Apelit konsiderohet i formës të prerë për efekt të ekzekutimit të tij, duhet të theksojmë se e drejta për të bërë Rekurs në Gjykatën e Lartë është një mundësi e mirë për të korigjuar shkeljet që u ka ndodhur interesave të njëres/dyjave prej palëve ndërgjyqëse në dy gjykimet e mëparshme¹. Në jo pak raste, ashtu sikurse u lejohet kolegjeve penale dhe civile në bazë të K.Pr. Penale dhe K.Pr.Civile të ndryshojnë vendimmarrjet e gabuara apo të dhëna në kundërshtim me ligjin, nga gjykatat më të ulëta, këto vendimmarrje kanë rezultuar më se frytdhënëse për rivendosjen e interesave të ligjshme të subjekteve gjyq-humbëse në shkallët më të ulëta².

¹ Ne nenin 485/d të K.Pr.Civile, sanksionohet se vendimi i gjykatës është i formës së prerë, kur është lënë në fuqi, është ndryshuar ose është prishur nga gjykata e shkallës së dytë.

² Në nenin 485 të K.Pr.Civile (Ndryshuar me ligjin nr.8812, datë 17.5.2001, neni 126), sanksionohet se, pas shqyrtimit të çështjes, kolegji civil apo kolegjet e bashkuara të Gjykatës së Lartë vendosin:

^{a)} lënien në fuqi të vendimit;

^{b)} prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe lënien në fuqi të vendimit të shkallës së parë;

^{c)} prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në gjykatën e apelit, me tjetër trup gjykues;

^{d)} prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në gjykatën e shkallës së parë me tjetër trup gjykues;

^{e)} ndryshimin e vendimit të shkallës së parë dhe të gjykatës së apelit;

^{e)} prishjen e vendimeve dhe pushimin e gjykimit të çështjes.

Fjalë kyçe: Rekursi në Gjykatën e Lartë, vendimet gjyqësore, parimi i sigurisë juridike, sistem gjyqësor, Vendime Unifikuese të Gjykatës së Lartë.

I. E drejta për të ushtruar Rekurs në Gjykatën e Lartë si dhe roli që mbartin vendimarrja e kolegjeve penale/civile të kësaj Gjykate

Në këtë mënyrë edhe pse vendimet e Gjykatës të Apelit konsiderohen të formës të prerë, është pikërisht Rekursi në Gjykatën e Lartë apo Rishikimi, një mjet i jashtëzakonshëm i ankimit që i lejon subjekteve të dëmtuar në pozitën e palës gjyq-humbëse në shkallët e mëposhtme të gjykimit, të rivendos të drejtën e mohuar në Gjykatën e Lartë. Nga të dhënat statistikore, rezulton se në 80% të çështjeve që gjykohen në Gjykatat e Apelit, të dyja palët ndërgjyqëse apo njëra prej tyre janë të pakënaqura me vendimin e Gjykatës të Apelit, çka i jep të drejtën atyre që brenda 30 ditëve nga dhënia e vendimit apo marrjes dijeni të tij të bëjnë Rekurs në Gjykatën e Lartë. Ky fakt tregon për perceptimin negativ që kanë palët ndërgjyqëse në lidhje me vendimarrjet e gjykatave më të ulëta, edhe pse, sikurse theksuam më sipër, vendimi i gjykatave të apelit është i formës të prerë dhe mund të ekzekutohet nga pala gjyq-fituese, nëpërmjet procedurave përmbartimore të ekzekutimit vullnetar dhe më pas atij të detyrueshëm. Pavarësisht këtij fakti që i jep mundësinë palës gjyq-fituese (paditës/i paditur) në Apel për të vënë në ekzekutim, vendimin e kësaj gjykate, sikurse ndodh në shumicën rasteve, kjo nuk e pengon palën gjyq-humbëse të shpresojë në një ndryshim të vendimeve gjyqësore të gjykatave më të ulëta.

Janë të shumta qëndrimet që mbahen sot në lidhje me faktin se a duhet të bëhet rekurse ndaj të gjitha vendimeve të gjykatave të apelit apo duhet vendosur një barrierë që mund të lidhet me vlerën e mosmarrëveshjes, shqyrtimi i së cilës në gjykatën e lartë do të kishte veçse kosto shtesë dhe asnjë përfitim si për palët ndërgjyqëse, ashtu edhe për publikun?

Në shtete të ndryshme, ekziston një mundësi e tillë, për të seleksionuar llojet e çështjeve për të cilat mund të bëhet rekurs në Gjykatën e Lartë, nisur nga vlera e objektit të mosmarrëveshjes, si dhe pëlqimit që mund të japin gjykatat e apelit ndaj kërkesës së njëres prej palëve ndërgjyqëse, për të bërë ose jo Rekurs në Gjykatën e Lartë. Me qëllim për të ulur numrin e madh të rekurseve që janë depozituar aktualisht në Gjykatën e Lartë, qëndrimi i një pjese të juristëve, sugjeron që jo të gjitha vendimet e dhëna nga gjykatat e apelit, për çështje të ndryshme mund të bëhet rekurs në Gjykatën e Lartë, duke dhënë si zgjidhje, pikërisht ato kritere që përdoren sot në Gjermani dhe disa prej Shteteve të Bashkuara të Amerikës³. Në Gjermani,

³ Ne përgjithësi, palëve të kundërta në gjykim u ofrohet gjithmonë mundësia për të arritur një vendim të ri (Blankenburg 19%). Dallimet, në krahasim me sistemet e tjera kontinentale, mund të përmbliidhen me një konkluzion, atë të një shërbimi gjithpërfshirës dhe voluminoz (në vitin 1999 Gjykata e Lartë ka shqiptuar gjithsej pak më shumë se 7 000 vendime). Bëhet fjalë për shifra mbresëlënëse, të paktën po të krahasohen me ato të homologeve të veta anglo-amerikane, por gjithnjë më të ulëta se ato të

sot është e lehtë të konstatohet një analogji me rregullimet anglo-amerikane, për sa i takon numrit të çështjeve për të cilat bëhet rekurs në Bundesgerichtshof (Gjykatën e Lartë), megjithëse, në këtë rast rezultatet e reformës, të cilat kanë krijuar një lloj bllokade në filtrimin e kërkesave për Rekurs, janë vlerësuar të pakënaqshme, sidomos përballë një rritjeje të përgjithshme të numrit të konflikteve gjyqësore, si dhe kohës që Bundesgerichtshof (Gjykata e Lartë) është e shtrënguar t'ia kushtojë shqyrtimit paraprak të kërkesave (Gotvald 1997). Për sa i përket Gjykatës së Lartë Federale Amerikane, ajo ka akoma dhe më tepër prirjen, për të frenuar numrin e rekurseve që drejtohen drejt saj, si për sa i takon volumit, ashtu edhe trajtimit të tyre në themel. Vetëm rreth 2% e ankimeve që paraqiten çdo vit, pranohen nga kjo gjykate⁴. Realitet krejt i kundërt në lidhje me të drejtën për të depozituar Rekurs dhe për ta parë Gjykatën e Lartë, si një shpresë dhe një mjet efektiv ankimi, është ai Francez. Cour de Cassation (Gjykata e Lartë) përbën gjykatën në instancë të fundit, e cila të paktën formalisht, nuk merret me çështje të faktit. E ndarë brenda saj në pesë seksione civil dhe penal, me një organikë pak më të vogël se 150 njësi, detyra e saj është të parashtroje interpretimin e saktë të ligjit në rastet konkrete, për të garantuar kështu koherencën dhe uniformitetin jurisprudencial. Kur zbulon një gabim, gjykata e “prish/anulon” vendimin e kundërshtuar pra, e anulon dhe ia dërgon gjykatësit që e ka nxjerrë ose një tjetri me gradë të barabartë. Jo rastësisht, rregullimi francez, në mënyrë të ngjashme me sisteme të tjera kontinentale, nuk parashikon filtra të veçantë për rekursin në Kasacion. Këtë e provon fakti që në vitin 2000 janë vendosur në këtë instancë 30 108 raste, me një rritje të përgjithshme gjatë dhjetëvjeçarit të fundit prej 11,6%⁵.

gjykatave të tjera europiane (Kontini 2000). Ne fakt, prej kohesh, e drejta e palëve për t'iu drejtuar gjykatave me të larta ndesh ne disa kufizime. Një filtër tjetër për të frenuar numrin e rekurseve në fushën civile, duke qenë se prirja për t'i shteruar të gjitha mjetet procesuale është e përhapur edhe në Gjermani, është futur që nga viti 1975, duke i kushtëzuar ato me autorizimin paraprak të gjykatës që ka dhënë vendimin e kundërshtuar ose me mendimin e favorshëm të vetë gjykatësit të lartë.

⁴ Duke qenë se sistemet e common law bazohen në parimin e stare-decisis, vendimet e gjykatave eprorë janë formalisht detyruese për gjykatat me të ulëta, që trajtojnë pjesën më të madhe të çështjeve dhe vendimet e të cilave janë shpesh ato përfundimtare. Si rregull, gjykatat e larta janë të prirura të pranojnë të trajtojnë vetëm rastet me një rëndësi të veçantë, për shembull, për të zgjidhur ndryshimet e orientimeve midis gjykatave të faktit ose për të përpunuar dhe konfirmuar çështje të së drejtës, që vlerësohen si të rëndësishme. Ne parim, cilido që humbet në një gjykatë të shtetit ka gjithnjë mundësi t'iu drejtohet gjykatave federale, natyrisht në bazë të një ligji ose të një norme të kushtetutës federale. Por edhe Gjykata e Lartë Federale ka prirjen të jetë shumë e shtrënguar, vetëm rreth 2% e ankimeve që paraqiten çdo vit, pranohen. Por, pasoja është që gjykatat e larta janë relativisht të izoluara dhe autonomia e gjykatave më të ulëta rezulton, tërthorazi, e forcuar.

⁵ Teknikisht, Cour de Cassation përbën jo vetëm një shkallë e tretë gjykimi, por ajo është konceptuar si “gardian” i gjykatave të zakonshme. Por vendimet e saj nuk përbejnë precedentë detyrues, përveç se për gjykatësin e veçante të cilit i ridërgohet çështja, në rast të kundërt, do të kishte një forcë normative të papajtuashme me vizionin tradicional ekzekutues të rolit të gjyqësorit, prandaj aftësia e Gjykatës për të arritur objektivat e vetë institucionale mbështetet në një shkallë të madhe tek “autoriteti” i saj ndaj gjykatësve të çështjeve. Por edhe shpeshësia me të cilën aktivizohet është e rëndësishme, meqenëse ofron rastin për të ndërhyrë, me kërkesën e palëve, në orientimet vendimarrëse të vjetërsuara si të pasakta nga pikëpamja juridike.

Sikurse treguam më sipër, shembuj në favor të selektimit të akteve të rekurseve, mund të jenë pjesë e një reforme ligjore që mund të ndërmerren në vazhdim, në vendin tonë, me qëllim për të rritur cilësinë dhe shpejtësinë e vendimmarrjes së kolegjeve civile dhe penale të Gjykatës së Lartë, kur dihet tashmë që koha për të shqyrtuar një Rekurs në Gjykatën e Lartë, është 3-4 vjet. Pavarësisht kësaj zgjidhje e cila ka karakter filtrues ndaj vendimeve të gjykatave më të ulëta, ndaj të cilave duhet të bëhet rekurse, zgjidhja e mundshme është ajo që ekziston aktualisht sipas parimeve të së drejtës kushtetuese dhe legjislacionit procedural civil dhe penal, e drejta që duhet të ketë çdo palë ndërgjyqëse, që pavarësisht vlerës së objektit të mosmarrëveshjes, të paraqesë aktin e Rekursit ndaj çdo lloj vendimi gjyqësor të marr nga gjykatat e apelit/shkallës të parë, në rast se nuk është dakort me të. Po të kemi parasysh këtu faktin se rreth 70 % e çështjeve, për të cilat bëhet rekurs, nuk kalojnë nga dhomat e këshillimit, tregon se ajo që mund të vendoset si pengesë ligjore nga ligji, realizohet më së miri nga shqyrtimi objektiv i aktit të rekursit dhe dokumenteve që e shqyrtojnë atë, nga ana e kolegjeve civile dhe penale. Ky lloj kontrolli i cili pengon mbi 70 % të çështjeve për të cilat është bërë Rekurs, për tu shqyrtuar në seance gjyqësore, pavarësisht vështirësive, kohës dhe energjive që kërkohen për shqyrtimin e një dosje të caktuar, është shumë herë më e dobishme se kriteret ligjore standarde me karakter bllokues, që sugjerohen të jenë pjesë e ndryshimeve ligjore në të ardhmen. Në fund të fundit, e drejta e një ankimi efektiv si dhe e drejta e aksesit për t'iu drejtuar gjykatës me qëllim mbrojtjen, apo rivendosjen e të drejtave kushtetuese dhe ligjore, nuk mund të pengohen nëpërmjet kriterëve të tilla selektive, të cilat mund të përbëjnë shkak për cenimin e një parimi të rëndësishëm kushtetues, sikurse është e drejta e ankimit në të gjitha shkallët gjyqësore, brenda dhe jashtë vendit.

Zgjidhja më mirë që sugjerohet në këtë drejtim është rritja e burimeve të trupës gjyqësore në Gjykatën e Lartë, pavarësisht kostos financiare shtesë. Duhet të mos harrojmë që kosto më e madhe sot për shoqërinë dhe për shtetin nuk është rritja e numrit të anëtarëve në Gjykatën e Lartë, por pritshmëria e zgjatur në vite e subjekteve që kanë bërë Rekurs, të cilët e kanë të pamundur të marrin një vendimmarrje të shpejtë dhe efektive nga Gjykata e Lartë, në lidhje me rekursat që ata kanë depozituar, për shkak të numrit të trupës gjyqësore që kemi aktualisht. Çdo interes subjektiv i vonuar në kohë, në pritje të ndryshimit të vendimit të gjykatave më të ulëta, që mund të jetë i karakterit pasuror/personal, është shumë herë më i kushtueshëm si në aspektin ekonomik, emocional, si dhe në perceptimin që ka shoqëria në dhënien e drejtësisë. Për të rritur shpejtësinë në lidhje me shqyrtimin e akteve të rekurseve një ndryshim pozitiv është bërë në K.PR Civile, nëpërmjet Ligjit Nr. 122/2013, që do të hyjë në fuqi në shtator 2013, ku neni 35 paragrafi i fundit ndryshohet si më poshtë: *“Gjykata e Lartë gjykon në kolegji me trup gjyqësor të përbërë nga 3 gjyqtarë të gjitha çështjet që, sipas këtij neni, në gjykatën e shkallës së parë gjykohen nga një gjyqtar. Çështjet e tjera*

gjykohen me trup gjyqësor të përbërë nga 5 gjyqtarë”. Në këtë mënyrë për herë të parë kolegjet civile do të jenë me tre gjyqtarë çka do të risë numrin e tyre, duke krijuar kështu më shumë shanse për një gjykim sa më të shpejtë të mosmarrëveshjeve civile, pasi shumica e vendimmarrjeve që ankimohen në Gjykatat e Apelit dhe më pas bëhet Rekurs në Gjykatën e Lartë janë vendimmarrje nga një gjyqtar i vetëm.

Për sa i përket rreth 30 % të çështjeve penale dhe civile të cilat kalojnë nga dhomat e këshillimit për në seancë gjyqësore, konstatohet se mbi 60 % e vendimeve të ankimuara nga gjykatat më të ulëta ndryshohen nga Gjykata e Lartë. Ky tregues flet për rëndësinë reale që ka bërja e një akti Rekursi në Gjykatën e Lartë ku shanset për të korrigjuar paligjshmëritë apo padrejtësitë e vendimmarrjeve nga gjykatat më të ulëta, është më shumë se raporti një me dy. Falë kësaj, konstatohet edhe pse me disa vite vonesë në dhënien e vendimit, shumë vendimmarrje jo korrekte apo që janë dhënë në shkelje të ligjit material dhe procedural, janë korrigjuar nga kolegjet civile dhe penale të Gjykatës së Lartë. Në këtë drejtim mund të themi se një vendim gjyqësor fiton përfundimisht efektet e gjësë të gjykuar vetëm pasi të jetë dhënë edhe verdikti i Gjykatës së Lartë në lidhje me një mosmarrëveshje konkrete.

Ndryshimet ligjore që u bënë në K.Pr.Penale dhe K.Pr.Civile në vitin 2001, ndryshuan jo thjesht emrin e kësaj gjykate nga Gjykatë Kasacioni në Gjykatë të Lartë, por mbi të gjitha kompetencat e kësaj gjykate duke i dhënë mundësinë të bëjë një cilësim të saktë dhe të plotë të faktit dhe të ligjit në lidhje me vendimin ndaj të cilit është ushtruar rekurs⁶. Alternativat e vendimeve që mund të japë Gjykata e Lartë sipas nenit 485, 498 të K.Pr.Civile dhe 441 të K.Pr. Penale, synojnë një analizë të plotë të zbatueshmërisë të saktë të ligjit material dhe procedural në lidhje me vendimin/vendimet e atakuara nga gjykatat më të ulëta, duke mos u kushtëzuar vetëm në shkaqet për të cilat bëhet ankim apo ajo që kërkohet nëpërmjet rekursit. Si pasojë e kësaj hapësire ligjore që u njihet kolegjeve civile dhe penale si dhe për shkak të pavarësisë reale që gëzojnë anëtarët e Gjykatës së Lartë, në raport me trupën tjetër gjyqësore, ka rezultuar më se frytdhënës ezaurimi i rrugës së ankimit nëpërmjet aktit të rekursit, për rivendosjen e interesave me karakter ekonomik dhe personal të palëve të dëmtuara në gjykimet e mëparshme.

⁶ Në nenin 16 të K.Pr.Civile sanksionohet se “Gjykata e zgjidh mosmarrëveshjen në përputhje me dispozitat ligjore dhe normat e tjera në fuqi, që janë të detyrueshme të zbatohen prej saj. Ajo bën një cilësim të saktë të fakteve dhe të veprimeve që lidhen me mosmarrëveshjen pa u lidhur me përcaktimet që mund të bëjnë palët”. Falë kësaj dispozite kolegjet civile/penale të Gjykatës së Lartë kanë të drejtë që pavarësisht shkaqeve për të cilat është bërë Rekursi dhe çfarë kërkohet prej tij kanë të drejtë të bëjnë një cilësim të saktë të mosmarrëveshjes, duke konkluduar në një vendimmarrje që mund të jetë edhe e ndryshme nga ajo që kanë kërkuar palët ndërgjyqëse. Raste të vendimmarrjeve, ku kolegjet civile dhe penale e shqyrtojnë aktin e rekursit dhe dalin në një qëndrim të ndryshëm nga ajo që kanë kërkuar palët ndërgjyqëse janë shumta, çka flet për rolin dhe veprimtarinë reale që luajnë kolegjet.

II. Prishja e vendimit të gjykatave më të ulëta dhe rikthimi i çështjes për rishqyrtim nga Gjykata e Lartë me detyra konkrete

Rëndësia e vendimmarrjes së kolegjeve civile dhe atyre penale të Gjykatës së Lartë është mjaft e madhe, edhe në ato raste kur vendoset prishja e vendimit të gjykatave më të ulëta dhe ajo rikthehet për rishqyrtim me detyra konkrete, për shkelje të normave procedurale dhe materiale. Në këtë drejtim këto vendimmarrje në shumë raste shërbejnë jo vetëm si burim i drejtpërdrejtë i së drejtës në gjykatën ku çështja është dërguar për rigjykim për sa i përket detyrave që duhen zbatuar, por njëkohësisht, shërbejnë edhe për të përmirësuar cilësinë e vendimmarrjes nga gjykatat më të ulëta, për raste të ngjashme në të ardhmen⁷. Në tërësinë e organeve gjyqësore në shkallë të parë dhe dytë duhet thënë se shkalla e pavarësisë dhe profesionalizmit që gëzojnë gjyqtarët që bëjnë pjesë në këto gjykata në shumicën e anëtarëve të këtyre gjykatave është në një nivel më të ulët se sa ajo e anëtarëve të Gjykatës së Lartë. Fal një profesionalizmi dhe pavarësie më të lartë në përmbushjen e detyrës ligjore, kolegjet civile dhe penale në rreth 30 % të çështjeve që shqyrtojnë në seance gjyqësore, vendosin kthimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor apo në atë të Apelit, në varësi të faktit se cila gjykatë është bërë shkak për shkelje të normave ligjore me karakter, procedural, sikurse është mungesa e një gjykim të drejtë, të pavarur, të paanshëm, pa u siguruar barazia e armëve, mungesa e një mbrojtje efektive, mungesa e një hetimi të plotë gjyqësor etj⁸. Në veprimtarinë e gjykatave të rretheve gjyqësore dhe atyre të apelit kur një çështje vjen për rigjykim, ajo përbën burim të drejtpërdrejtë të së drejtës dhe e detyron trupin e ri gjyqësor të rigjykojë mosmarrëveshjen duke ju përmbajtur detyrave të lëna nga kolegji civil apo penal. Por edhe pse vendi ynë nuk bën pjesë në familjen ligjore të common law, ka filluar të konsolidohet tashmë tradita nga ana e gjyqtarëve të cilët janë njohur me vendimet e tyre të prishura nga Gjykata e Lartë për tu orientuar në veprimtarinë e tyre funksionale duke mbajtur parasysh, qëndrimin e Kolegjit Penal dhe atij Civil për çështje të ngjashme.

Edhe pse një traditë e tillë nuk përbën një domosdoshmëri në veprimtarinë e gjyqtarëve që punojnë në nivelin e parë dhe të dytë, po konsolidohet gjithnjë e më tepër njohja e kësaj jurisprudence si dhe qasja dhe aplikimi i saj në formën e ekstrakteve në çështje të ngjashme që gjyqtarët të cilët bëjnë pjesë në këto nivele, kanë në shqyrtim. Në këtë drejtim, jo vetëm trupi gjyqësor që do të rigjykojë çështjen penale/civile, pavarësisht shkallës (shkallë e parë apo apel) është i detyruar të njohë dhe të zbatojë detyrat e lëna nga Kolegji Penal/Civil i Gjykatës së Lartë, por edhe gjyqtarët e tjerë, përfshirë këtu edhe gjyqtarin/trupin gjyqësor që i është prishur

⁷ Neni 440 të K.Pr.Penale sanksionon se "Detyrat dhe konkluzionet e vendimit të Gjykatës së Lartë janë të detyrueshme për gjykatën që rigjykon çështjen", që mund të jetë si Gjykata e Rrethit Gjyqësor ashtu edhe ajo e Apelit. Të njëjtin sanksionim kemi edhe në nenin 486 të K.Pr.Civile.

⁸ Në shkaqet më të shumta të cilat, detyrojnë kolegjet civile dhe penale për të rikthyer një çështje për rigjykim janë atë që parashikohen nga neni 467 I K.Pr.Civile si dhe 128 e vijues të K.Pr.Penale

vendimi, kanë interes të njohin përmbajtjen e vendimit të Gjykatës së Lartë. Për këta të fundit, marrja parasysh e urdhërimeve të vendimit të Kolegjit Civil/Penal të Gjykatës së Lartë që ka rikthyer një çështje me detyra konkrete është fakultative, megjithatë, njohja sa më e mirë e këtyre vendimeve u shërben veprimtarisë cilësore të gjyqtarëve për të mos kryer të njëjtat shkelje ligjore dhe procedurale në shqyrtimin e rasteve të ngjashme, pasi do u kushtonin atyre të njëjtin risk. Marrja parasysh e qëndrimeve të kolegjeve civile dhe penale në njohjen dhe aplikimin e jurisprudence të kolegjeve civile dhe penale ka një pozitivitet në dy drejtime themelore:

- a) Ajo tregon për profesionalizmin dhe vëmendjen që kanë gjyqtarët e gjykatave më të ulëta në lidhje me jurisprudence të kolegjeve penale dhe civile, në zgjidhjen e rasteve të ngjashme duke shpalosur këtu një orientim të ri që ka marr pushteti gjyqësor në rrugën drejt precedentit (P.sh edhe pse mungon një vendim unifikues në lidhje me kontratat e huas mes individëve privatë, falë një vendimi të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë në vitin 2006, shumica e gjyqtarëve në gjykatat e shkallës të parë dhe të gjykatave të apelit marrin parasysh qëndrimin që ka mbajtur Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në këtë vendim duke i konsideruar kontratat e huas tituj ekzekutiv, në lidhje me shumatat e huas të dhëna për një afat të caktuar).
- b) Gërshetimi i ligjit material, procedural, provave të administruara në seance gjyqësore si dhe qëndrimi që mbajnë kolegjet civile dhe penale në çështje të ngjashme, i shërben një analize të plotë dhe gjithë përfshirëse të arsytimit të vendimit të gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit, duke i dhënë më shumë garanci jo vetëm punës profesionale që kanë realizuar gjyqtarët e gjykatave më të ulëta, që vendimi i tyre të lihet në fuqi, por mbi të gjitha edhe interesave të palëve ndërgjyqëse. Çdo rikthim për rigjykim i një çështje të caktuar, ku nga ana e gjykatave më të ulëta nuk është mbajtur parasysh jurisprudence e kolegjeve të Gjykatës së Lartë, nuk dëmton vetëm cilësinë e veprimtarisë të gjyqtarëve që punojnë në këto gjykata, por edhe të palëve ndërgjyqëse të cilat janë të detyruara që pas shtatë apo më shumë vitesh kohë ku kanë humbur shumë financiarisht dhe emocionalisht të rinisin shqyrtimin e mosmarrëveshjes të tyre nga e para.

III. Roli Konferencave shkencore në njohjen sa më të mirë të praktikës gjyqësore në tërësi dhe asaj të kolegjeve penale dhe civile në veçanti

Në shumë konferenca shkencore që zhvillohen sot në lidhje me një institut të caktuar të së drejtës, sidomos seminarët trajnuese me karakter vazhdues që zhvillohen nga Shkolla e Magjistraturës, roli i vendimmarrjes së Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë dhe kolegjeve civile e atyre penale te kësaj

gjykatë, ka marr një diskutim të gjerë. Gjyqtarët të cilët i përkasin gjykatave të ndryshme në vendin tonë pasi shpалosin qëndrimin e tyre për mënyrën e zgjidhjes të mosmarrëveshjeve që i takojnë një instituti të caktuar të së drejtës, si një burim alternativ për zgjidhjen e këtyre çështjeve, sjellin veprimtarinë apo qëndrimin që mbajnë kolegjet civile dhe penale në çështje të ngjashme, për aq kohë sa për zgjidhjen e këtyre çështjeve, ligji mungon apo është i paqartë si dhe mungojnë vendimet unifikuese nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës të Lartë. Zhvillimi i këtyre seminareve dhe konferencave ka hapur një debat të ri në lidhje me fuqinë e vendimeve gjyqësore si burim i së drejtës. Në këto seminare ajo që synohet të arrihet është shpалosja e qëndrimeve të ndryshme për të njëjtin institut të së drejtës në lidhje me problematikën që haset në shqyrtimin e mosmarrëveshjeve të ngjashme në praktikën gjyqësore. Duke shpалosur qëndrime të ndryshme dhe duke i krahasuar këto qëndrime me normat kushtetuese dhe konvencionale, praktikën unifikuese dhe atë të zakonshme të Gjykatës të Lartë, një rol jo më pak të rëndësishëm merr edhe qëndrimi i kolegjeve civile dhe atyre penale, kur ekziston një boshllëk në këtë drejtim si në aspektin ligjor dhe atë unifikues. Njohja sa më e mirë e jurisprudencës të zakonshme të Gjykatës të Lartë nuk ka thjesht karakter njohës, por mbi të gjitha synon në analizën e saj me qëllim aplikimin sa më efektiv të saj, në zgjidhjen e rasteve të ngjashme nga gjykatat më të ulëta.

Një problem në njohjen dhe zbatimin uniformë të jurisprudencës gjyqësore të kolegjeve civile dhe penale të Gjykatës të Lartë, është qëndrimi jo uniformë që është mbajtur dhe mbahet për të njëjtën çështje (p.sh rastet e familjes bujqësore, të kushteve të parashkrimit fitues, të pavlefshmërisë të akteve procedurale në lëndën civile dhe penale, të legalizimeve, të kontradiktoritetit që ka të bëjë me adresën e të paditurit dhe njoftimin efektiv të tij) ku ekzistojnë qëndrime të ndryshme nga vetë kolegjet civile dhe penale të gjykatës së lartë. Për një zgjidhje më se të drejtë të këtyre lloj mosmarrëveshjesh, lind nevojshmëria e unifikimit të praktikës gjyqësore, ku duhet theksuar se ligjvënësi u ka dhënë hapësirën e duhur ligjore Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës të Lartë. Në mungesë të unifikimit të praktikës gjyqësore në zgjidhjen e një pjese të mosmarrëveshjeve ku qëndrimet që mbajnë kolegjet civile dhe penale janë të ndryshme, ka rezultuar që edhe gjyqtarët e niveleve më të ulëta, të mos jenë në unitet, duke preferuar që në varësi të çështjeve dhe të rrethanave të tjera me karakter objektiv dhe subjektiv që burojnë prej saj, të mbajnë njërin apo tjetrin qëndrim, gjë e cila nuk është mënyra më e mirë për zgjidhjen e këtyre lloj mosmarrëveshjesh ku për subjekte të ndryshme por që kanë të njëjtin lloj mosmarrëveshje, mbahen qëndrime të ndryshme. P.sh Për sa i përket familjes bujqësore ka qëndrime sot të kolegjeve civile që kërkojnë që në tjetërsimin e tokës bujqësore të merrte parasysh gjendja familjare në çastin e tjetërsimit dhe njëkohësisht ka qëndrime të tjera të kolegjeve civile që i mëshojnë gjendjes civile që ka pasur familja bujqësore në dt.01.08.1991 etj.

Për sa u përket vendimeve unifikuese, detyrueshmëria e njohjes dhe zbatimit të tyre është e padiskutueshme. Një detyrim i tillë për të gjithë gjyqtarët, si në çështjet civile ashtu edhe ato penale, buron jo vetëm nga Kushtetuta, por edhe nga Ligji Organik “Për organizmin e pushtetit gjyqësor” që parashikon në nenin 32 te tij se: “Janë shkelje shumë të rënda aktet dhe sjelljet që diskreditojnë rëndë pozitën dhe figurën e gjyqtarit si më poshtë: f) moszbatimi i vendimit unifikues, si dhe i vendimeve të tjera të Gjykatës së Lartë, kur, sipas kodeve të procedurave, këto vendime janë të detyrueshme.” Madje, sipas këtij ligji, kryetarët e Gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit, e kanë detyrim ligjor të vënë në dijeni e të diskutojnë problematikën që dalin në gjykatën e tyre, ndër të tjera edhe në lidhje me zbatimin e Vendimeve Unifikuese të Gjykatës së Lartë.

Një rol jo më pak të rëndësishëm në njohjen e jurisprudencës së kolegjeve civile dhe penale të Gjykatës së Lartë, luajnë kryetarët e gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit, të cilët në përmbushjen e detyrave të tyre funksionale informojnë trupën gjyqësore që ata drejtojnë për vendimin e kolegjit penal/civil që ka lënë në fuqi, ndryshuar, rikthyer për rigjykim, pushuar apo unifikuar një mosmarrëveshje gjyqësore që i përket asaj gjykatë, duke lexuar përmbajtjen e vendimit. Në varësi të përmbajtjes të vendimit të kolegjit civil/penal apo Kolegjeve të Bashkuara, informimi në lidhje me përmbajtjen dhe diapozitivin e vendimit nuk ka thjesht karakter nominativ ndaj gjyqtarit/trupit gjyqësor, vendimi i të cilëve është ankimuar dhe më pas ka kaluar për rekurs, por ka karakter të përgjithshëm për njohjen e urdhërimeve dhe mënyrës së zgjidhjes së mosmarrëveshjeve edhe nga gjykatat e tjera.

Kjo njohje që sikurse analizuam më lart, edhe pse nuk ka karakter detyrues në ato raste kur Gjykata e Lartë nuk e rikthen çështjen për rigjykim (në rast kur çështja rikthehet për rigjykim, detyrat e lëna janë të detyrueshme për trupin gjyqësor që do të rigjykojë çështjen), gjithnjë e më tepër po merr një efekt aplikativ, e lidhur kjo ngushtësisht me forcimin e veprimtarisë së kolegjeve civile dhe penale të gjykatës së lartë, si një burim i rëndësishëm i së drejtës.